

مرجع قضایی صالح در رسیدگی به جرایم مشابه

زینب باقری نژاد*

دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی

«در ارتکاب جرایم مشابه در چندین حوزه قضایی ملاک برای تعیین مرجع صالح، محل وقوع بزه یا محل دستگیری متهم می‌باشد و زمان وقوع جرم تأثیری در تعیین دادگاه صالح ندارد.»

واژگان کلیدی: صلاحیت، حوزه قضایی، محل وقوع جرم، جرایم مشابه

متن رأی

«در خصوص اختلاف حادث فی‌مابین شعبه ۱۱ بازپرسی دادسرای عمومی و انقلاب قم و شعبه اول دادگاه عمومی بخش قروه در جزین در باب صلاحیت رسیدگی به اتهام آقای ب.ج مبنی بر سرقت چند دستگاه موتورسیکلت به کیفیت منعکس در پرونده امر، قطع نظر از نحوه رسیدگی و تحقیق معموله دادگاه عمومی قروه در جزین، با التفات به محتویات پرونده و گزارش مورخ ۹۱/۷/۲۹ پلیس آگاهی رزن و اظهارات متهم مذکور و صورت مجالس تنظیمی توسط مأمورین انتظامی و توضیح مذکور در ذیل قرار عدم صلاحیت صادره از ناحیه بخش قروه در جزین

راجع به اعزام متهم در پرونده دیگر به زندان همدان و با توجه به حکومت مقررات مادتین ۵۴ و ۱۸۳ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری و لحاظ جرایم ارتكابی متهم، در وضعیت موجود دادگاه عمومی بخش قروه در جزین صالح به رسیدگی بوده و ضمن پذیرش استدلال شعبه ۱۱ بازپرسی دادرسی عمومی و انقلاب قم و تأیید قرار عدم صلاحیت شماره ۹۱۰۹۹۷۲۵۰۶۱۰۰۶۰۷-۹۱/۹/۶ صادره از بازپرسی مذکور و با نقض قرار عدم صلاحیت مورخ ۹۱/۷/۲۹ اصداری از دادگاه مذکور، با اعلام صلاحیت دادگاه فوق‌الذکر به شرح مرقوم مبادرت به حل اختلاف می‌گردد و مقرر می‌دارد: دفتر پرونده امر جهت رسیدگی و اقدام قانونی به مرجع صالحه یاد شده ارسال شود.»

شرح موضوع

متهم اقدام به سرقت چند دستگاه موتور سیکلت از شهرستان‌های مختلف (همدان، ساوه و قم) و فروش آنها نموده است. این جرایم در بخش قروه همدان کشف و متهم در آنجا دستگیر می‌گردد و در شعبه اول دادگاه عمومی بخش قروه، تحت تعقیب و تفهیم اتهام قرار می‌گیرد. این دادگاه با توجه به اقرار متهم به سرقت اول خود در شهرستان قم و در خارج از حوزه قضایی دادگاه قروه، اقدام به صدور قرار عدم صلاحیت به شایستگی دادرسی عمومی و انقلاب قم صادر می‌نماید. دادرسی عمومی و انقلاب قم با این استدلال که زمان سرقت، ملاک تعیین صلاحیت نیست، بلکه محل وقوع جرم یا محل دستگیری متهم ملاک خواهد بود و نظر به اینکه دادگاه بخش قروه زودتر شروع به رسیدگی نیز نموده است، قرار عدم صلاحیت به شایستگی این دادگاه صادر می‌نماید. با حدوث اختلاف در صلاحیت، پرونده جهت حل اختلاف به شعبه ۴ دیوان عالی کشور ارجاع می‌گردد.

شعبه ۴ دیوان عالی کشور با توجه به ماده ۵۴ قانون آیین دادرسی کیفری در باب تعیین صلاحیت محلی و اصل رسیدگی توأمان به اتهامات متهم مذکور در ماده ۱۸۳ این قانون، دادگاه عمومی بخش قروه را صالح به رسیدگی اعلام نموده است.

مسائل شکلی

در انعکاس خلاصه جریان پرونده و گزارش مستشار دیوان، جریان ماوقع و مستندات و استدلال‌های دو مرجع قضایی، به نحو مستدل و مستند بیان شده است و حتی به اشتباه سهوی که در ذکر نام قانون از سوی یکی از مراجع رخ داده اشاره و در گزارش اصلاح شده است. اهم استدلالات طرفین به وضوح و روشنی با دقت در گزارش منعکس و نتیجه‌گیری نهایی به هیأت قضایی دیوان محول شده است. نحوه نگارش عبارت و ذکر مبانی حقوقی و مستندات قضایی و قانونی در گزارش پرونده به درستی صورت پذیرفته و فاقد اشکال به نظر می‌رسد.

در رأی صادره از دیوان نیز، به صورت مختصر، اختلاف در مرجع قضایی ذکر و در مقام نتیجه‌گیری و حل اختلاف، به محتویات پرونده و نحوه عملکرد دو مرجع و در نهایت، مستندات قانونی در تشخیص صلاحیت مرجع صالح اشاره شده است. نحوه ورود و خروج به موضوع و تصمیم‌گیری و استدلال در این خصوص و همچنین شیوه تحریر و نگارش عبارات از صلابت حقوقی لازم برخوردار می‌باشد.

مسائل ماهوی

یکی از موضوعات مهم آیین دادرسی کیفری، در کنار تعیین صلاحیت ذاتی، تعیین صلاحیت محلی مرجع قضایی صالح است. بر اساس ماده ۵۴ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری (قانون حاکم در زمان صدور رأی) متهم باید در دادگاهی محاکمه گردد که جرم در حوزه قضایی آن واقع شده باشد. این موضوع بیانگر صلاحیت محلی آن مرجع خواهد بود اما هرگاه متهم، مرتکب چند جرم در چند حوزه قضایی شده باشد و در فرضی که مجازات این جرایم مشابه باشد، در حوزه قضایی محل دستگیری به کلیه جرایم رسیدگی خواهد شد و در فرضی که مجازات این جرایم مختلف باشد، به همه این جرایم در مرجع قضایی رسیدگی خواهد شد که جرم مهم‌تر (با مجازات بیشتر) در آن

حوزه به وقوع پیوسته باشد و در فرضی که مجازات این جرایم مشابه باشد، در حوزه قضایی محل دستگیری به کلیه جرایم رسیدگی خواهد شد. در فرض اخیر، در صورت عدم دستگیری متهم، مرجعی که ابتدائاً شروع به تعقیب موضوع نموده باشد، صلاحیت رسیدگی به همه جرایم را خواهد داشت. علت این که با رعایت صلاحیت ذاتی باید به کلیه جرایم متهم در یک حوزه قضایی رسیدگی گردد، اصل وحدت رسیدگی مذکور در ماده ۱۸۳ این قانون است. بر اساس این ماده، «به اتهامات متعدد متهم باید توأمان و یکجا رسیدگی شود...» با مذاقه در استدلال دیوان عالی کشور، به درستی و صحت این استدلال و در نهایت، صلاحیت و شایستگی دادگاه عمومی بخش قروه در رسیدگی به کلیه سرقت‌های متهم پی خواهیم برد؛ چرا که در بدو امر، کلیه سرقت‌های متهم ولو در حوزه‌های قضایی مختلف رخ داده باشد، از حیث مجازات یکسان و مشابه می‌باشند و تقدم و تأخر ارتکاب آن‌ها، در تعیین صلاحیت محلی مؤثر نخواهد بود. بنابراین، با عنایت به کشف جرم و دستگیری متهم در حوزه قضایی دادگاه عمومی بخش قروه، تردید باقی نمی‌ماند که استدلال دیوان عالی کشور در صالح دانستن این مرجع، منطبق با اصول و قواعد حقوقی و مواد ۵۴ و ۱۸۳ قانون پیش گفته بوده است.